

Plenum

Onsdag 2.12.2015 kl. 13.59—20.20

6. Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet samt om ändring av lagen om fritt bildningsarbete

Regeringens proposition RP 79/2015 rd

Utskottets betänkande KuUB 9/2015 rd

Första behandlingen

Förste vice talman Mauri Pekkarinen: Ärende 6 på dagordningen presenteras för första behandling. Till grund för behandlingen ligger kulturutskottets betänkande KuUB 9/2015 rd. Nu ska riksdagen besluta om innehållet i lagförslagen.

Debatt

16.53 Jukka Gustafsson sd: Arvoisa puhemies! Sipilän hallitus on päättänyt indeksikoro-
rotusten jäädyttämisestä opetus- ja kulttuuritoimen hallinnonalalla vuosina 2016—2019
osana valtioneuvoston päättämiä valtiontalouden sopeutustoimia. Kaikki indeksijäädytys-
set ja indeksikoroituksia vastaavat säästöt esitetään tehtäväksi pysyviksi. Museoille, teatte-
reille ja orkestereille kohdistetut vuosien 2012 ja 2015 säästöt sekä vuoden 2014 indeksi-
jäädytys muutettaisiin pysyviksi. Vapaasta sivistystyöstä annettua lakia ehdotetaan muu-
tettavaksi siten, että vapaan sivistystyön oppilaitosten yksikköhintoihin määrättäviin ja
kansalaisopistojen osalta säädettäviin keskimääräisiin yksikköhintoihin tehtäisiin vuoden
2016 indeksikoroitusta vastaavat vähennykset.

Arvoisa puhemies! Indeksien jäädytys murentaa osaltaan suomalaisen koulutuksen, si-
vistyksen ja kulttuurin — korostan nyt tässä yhteydessä tämän kulttuurinkin merkitystä,
kun se tahtoo jäädä liian vähälle — perustusta. Esityksen vaikutukset kohdistuvat kuntien
ja muiden koulutuksen järjestäjien rahoitukseen ja toimintaan tavalla, jonka edellyttämien
sopeutustoimien ja vaikutusten laajempi analysointi edesauttaisi koulutuksen järjestäjien
varautumista muutokseen. Esimerkiksi Opetushallitus on kiinnittänyt huomiota näitten toi-
menpiteitten ja aikaisempien säästöpäätösten kumulatiiviseen vaikutukseen sekä heijastu-
miseen koulutuksen laatuun ja kehittämisen pitkäjänteisyyteen.

Myös ammatillisen koulutuksen rahoitus vähenee merkittävästi. Ammatillisen koulu-
tuksen järjestäjät joutuvat muuttamaan toimintatapojaan ja saneeraamaan koulutukseen
tarkoitettujen kiinteistöjen verkkoa. Lisäksi takuukoroituksen päättyminen heikentää am-
matillisen koulutuksen järjestäjien mahdollisuuksia kiinteistöjen korjauksiin. No, koulu-
tuksen järjestäjiä on vaadittu säästämään seinistä, ja rahoituksen leikkaukset pakottavatkin
koulutuksen järjestäjiä keskittämään toimintaansa harvempiin yksiköihin. Muuttuneessa
tilanteessa palautusvelvollisuus on kohtuuton. Koulutuksen järjestäjien on voitava luopua
näistä kiinteistöistä myymällä, vuokraamalla tai purkamalla ilman luovutetun arvon takai-

Punkt i protokollet PR 74/2015 rd

sinperintää. Valtio voi helpottaa — ja pitäisi helpottaa — tilannetta siten, että ammatillisen koulutuksen järjestäjät voisivat realisoida näitä kiinteistöjä ilman valtionosuuksien takaisinpalautusvelvollisuutta. Tästä ei syntyisi valtiolle kuluja.

Arvoisa puhemies! Museoille, teattereille ja orkestereille kohdistetut aikaisemmat säästöt ja indeksijääditys esitetään muutettavaksi pysyviksi. Tämän lisäksi hallitus aikoo toteuttaa vuosien 2016—2019 kehyspäästösten mukaisen säästön vuodelle 2016 ja vuoden 2016 indeksitarkistusta vastaavat säästöt. Taidelaitosten osalta indeksin jäädys sekä muut vähennykset tulevat näkymään taidelaitosten toiminnassa negatiivisesti, ja eivät nyt kunnatkaan pysty tällä hetkellä kompensoimaan vajetta. Minun on pakko tässä yhteydessä todeta tamperelaisena kansanedustajana esimerkkinä Tampereen Työväen Teatterin ongelmat — samat ongelmat ovat myöskin Tampereen Teatterissa. Valtionosuutta vähennetään merkittävästi, samaan aikaan johtuen kansalaisten ostovoiman heikentämisestä lippujen myynti takkuilee, ja niinpä näissäkin taidelaitoksissa joudutaan käymään henkilöstön yt-neuvottelut.

Säästöjen kumuloituminen vaikeuttaa myös vapaan sivistystyön oppilaitosten ylläpitäjien toimintaa. Pidempään jatkuvana vapaan sivistystyön aleneva määrärahakehitys voi heijastua toimintamahdollisuuksiin sekä koulutuksen saavutettavuuteen kielteisesti.

Vastustamme indeksijäädityksiä. Sivistysvaliokunnan oppositio on näihin vahvasti tarttunut kiinni, koska nämä nakertavat tärkeiden peruspalveluiden rahoittamista ja jättävät pysyvän aukon näiden toimintojen rahoittamiseen. Monet leikkaukset kohdistuvat myös syrjäytymisuhan alla oleviin nuoriin.

Tulemme kakkoskäsittelyssä esittämään ykkös- ja kakkoslakiehdotusten hylkäämistä näillä perusteilla, mitkä kävin äsken vähän nopeastikin lävitse.

16.58 Li Andersson vas: Arvoisa puhemies! Tämä on valitettavasti toinen tänään käsitellyssä oleva säästölaki, joka vaikuttaa suoraan heikentävästi kasvatuksen ja opetuksen laatuun ja saavutettavuuteen tässä maassa. Tämä esitys tarkoittaa, että indeksit jäädytetään koko opetus- ja kulttuuritoimen hallinnonalalla. Se vaikuttaa heikentävästi niin perusopetukseen, lukiokoulutukseen, ammatilliseen koulutukseen, taiteen perusopetukseen kuin vapaaseen sivistystyöhön ja orkestereiden, museoiden ja teattereiden toimintaan.

Mitä tämä sitten käytännössä tarkoittaa? Tämä tarkoittaa lomautuksia, sijaiskieltoja, ytimenettelyjä, suurempia ryhmäkokoja, opetuksen määrän vähentämistä ja valinnaisuuden heikentymistä. Kulttuuripuolella tämä tarkoittaa henkilöstövähennyksiä ja sitä, että orkesterit joutuvat supistamaan ohjelmistoaan ja jotkut teatterit joutuvat ehkä jopa lopettamaan toimintansa kokonaan.

Koulutuksen ja opetuksen resurssien vähentäminen ei ole osaamiseen panostamista. Taidelaitosten resurssien vähentäminen ei ole taiteen saavutettavuuden parantamista. Nämä säästöpäätökset ovat siis suoraan ristiriidassa hallitusohjelman kauniiden tavoitteiden kanssa, ja sen lisäksi ne lisäävät suoraan työttömyyttä niin kulttuuri- kuin opetuslalla.

Arvoisa puhemies! Erityisen huolestuttavia ovat ammatilliseen koulutukseen kohdistuvat säästöt, jotka uhkaavat eriarvoistaa ammattiin opiskelevia entuudestaan. Jo edellisellä kaudella tehtiin isoja leikkauksia ammatilliseen koulutukseen, ja tälläkin kaudella hallitus on indeksijääditysten lisäksi kohdistamassa todella merkittäviä lisäleikkauksia, 248 miljoonan edestä, juuri ammatilliselle puolelle. OAJ:n mukaan tämä vastaa 3 900 ammatillisen opettajan keskiarvoista vuosipalkkaa.

Punkt i protokollet PR 74/2015 rd

Ammatilliseen koulutukseen tehdyt säästöt näkyvät jo nyt siinä, että lähiopetusta on vähennetty merkittävästi, mikä heikentää opetuksen laatua ja vaikuttaa opiskelijoiden motivaatioon. Ammattiin opiskelevilla pitäisi olla tasavertaiset oikeudet laadukkaaseen koulutukseen ja lähiopetukseen. Nämä jatkuvat säästöt tulevat — eivät ehkä niin pitkällä vaan nopeallakin tähtäimellä — näkymään suomalaisten nuorten osaamistason laskuna.

Arvoisa puhemies! Minua hiukan surettaa ja paljon myös turhauttaa seisoa tässä taas kerran puhumassa siitä, kuinka haitallisia nämä osaamiseen ja kulttuuriin kohdistuvat leikkaukset ovat. Leikkaamalla koulutuksesta heikennetään koulutuksellista tasa-arvoa ja viehdään edellytykset uudelta talouskasvulta. Tämän lisäksi sivistyksellä ja taiteella on itseisarvo ja äärimmäisen tärkeä yhteiskunnallinen tehtävä. Tämä maa ja sen kansalaiset tarvitsevat sivistystä, taidetta ja kulttuuria. Ei leikata siitä tämän enempää.

17.02 Eeva-Johanna Eloranta sd: Arvoisa puhemies! Keskeistä tässä nimenomaisessa säästölaissa on se, että indeksijäädytykset ja muut valtionosuussäästöt säädetään nyt määrääkaisuuden sijasta pysyviksi. Hallituksen esityksen taloudellisten vaikutusten arvio on kuitenkin tehty vain vuoden 2016 tasolla, ja tämä on se suuri ongelma, mikä tässä esityksessä piilee, erityisen suuri ongelma. Jopa Opetushallituksen mukaan esityksen vaikutukset kohdistuvat kuntien ja muiden koulutuksen järjestäjien rahoitukseen ja toimintaan tavalla, jonka edellyttämien sopeuttamistoimien ja vaikutusten laajempi analysointi edesauttaisi koulutuksen järjestäjien varautumista muutokseen.

Indeksien jäädytys murentaa osaltaan suomalaisen koulutuksen ja sivistyksen perustusta, kun se otetaan huomioon yhdessä koulutukseen, tutkimukseen ja sivistykseen kohdistettujen miljardiluokan säästöjen kanssa. Esityksen vaikutukset kohdistuvat kuntien ja muiden koulutuksen järjestäjien rahoitukseen ja toimintaan tavalla, jonka edellyttämien sopeuttamistoimien ja vaikutusten laajempi analysointi edesauttaisi koulutuksen järjestäjien varautumista muutokseen. Muun muassa Opetushallitus kiinnittää huomiota tämän säästötoimenpiteen ja aikaisempien säästöpäätösten kumulatiiviseen vaikutukseen sekä heijastumiseen koulutuksen laatuun ja kehittämisen pitkäjännitteisyyteen.

OAJ:n mukaan perusopetukseen kaavailtu 4,5 miljoonan euron säästö on kestämatön, kun valtakunnallinen tarve muun muassa lisäopetukselle ja maahanmuuttajien valmistavalle opetukselle ja niiden kehittämiselle on ilmeinen. Lisäksi ammatillisesta koulutuksesta kaavailtu säästö vastaa 3 900 ammatillisen opettajan keskiarvoista vuosipalkkaa. Näiden opettajien menettäminen on suuri menetys oppilaille, jotka tarvitsevat lähiopetusta. Ammatillisen koulutuksen keskeyttää jo nyt 8,5 prosenttia opiskelijoista eli 10 000 nuorta, ja tämä tilasto tulee nyt nousemaan leikkausten seurauksena.

Lukiot ovat jo viime hallituskaudella joutuneet vähentämään pakollisia kursseja, mikä hidastaa opiskelijoiden valmistumista, ja ylioppilaskirjoitusten sähköistäminen vaatii sekin ylimääräisiä resursseja. Me kaikki tiedämme, kuinka tärkeää vähintäänkin toisen asteen tutkinnon suorittaminen on, ja se on ihan paras takuu työpaikan saamiselle nuoren tulevaisuuden suhteen.

Ammatillisen koulutuksen rahoitus vähenee merkittävästi sekä edellisen että nykyisen hallituksen tekemien säästöpäätösten johdosta. Ammatillisen koulutuksen järjestäjät joutuvat muuttamaan toimintatapojaan ja saneeraamaan koulutukseen tarkoitettujen kiinteistöjen verkkoa. Lisäksi takuukorotuksen päättyminen heikentää ammatillisen koulutuksen järjestäjien mahdollisuuksia kiinteistöjen korjauksiin.

Punkt i protokollet PR 74/2015 rd

Museoille, teattereille ja orkestereille kohdistetut aikaisemmat säästöt ja indeksijäädytys esitetään nyt muutettavaksi pysyviksi. Tämän lisäksi hallitus aikoo toteuttaa vuosien 16—19 kehyspäättöksen mukaisen säästön vuodelle 2016 ja vuoden 2016 indeksitarkistusta vastaavat säästöt. Taidelaitosten osalta indeksijäädytys sekä muut vähennykset tulevat näkymään taidelaitosten toiminnassa negatiivisesti, eivätkä kunnat pysty kompensoimaan tätä vajetta. Taiteen ala on erittäin pienissä budjeteissa. Nämä leikkaukset ovat erittäin lamauttavia.

Säästöjen kumuloituminen vaikeuttaa vapaan sivistystyön oppilaitosten ylläpitäjien toimintaa pitkällä tähtäimellä. Pidempään jatkuvana vapaan sivistystyön aleneva määräraha-kehitys voi heijastua toimintamahdollisuuksiin sekä koulutuksen saavutettavuuteen kielteisesti.

Indeksien jäädyttämisen kautta koulutustarjonnan hinnoitteluun syntyvät korotuspaineet ovat ristiriidassa väestörakenteen monipuolistumisen ja erilaistumisen kanssa etenkin maahanmuutto- ja kasvualueilla sekä kohdistuvat kielteisesti aliedustettujen väestöryhmien koulutusmahdollisuuksiin koko maassa. Indeksijäädytyksiä ei tule tehdä, sillä ne nakertavat tärkeiden peruspalveluiden rahoittamista ja jättävät pysyvän aukon näiden toimintojen rahoittamiseen.

Hallituksen esityksellä on suora kielteinen vaikutus koulutuksen laatuun, ja sen ainoana tavoitteena on vähentää koulutuksen resursseja perusopetuksessa, vapaassa sivistystyössä, lukioissa ja ammatillisessa koulutuksessa. Käytännössä toiminnan sopeuttaminen yhdistettynä muihin suoraan koulutukseen kohdistettuihin leikkauksiin tarkoittaa lomautuksia, sijaiskieltoja, yt-menettelyjä, suurempia ryhmäkokoja, pienempää valinnaisuutta ja opetuksen määrän vähentämistä. Kaikkein pahimmin leikkaukset kohdistuvat syrjäytymisuhan alla oleviin nuoriin.

17.06 Ritva Elomaa ps: Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen esityksessä 79 on kysymys myös indeksin jäädytyksestä. Olin sivistysvaliokunnan jäsen viime kaudella ja olen myös tällä kaudella, ja täytyy sanoa, kuten edustaja Zyskowicz aikaisemmin tänään jo puhui, että ei ole kovin helppoa olla leikkausten kannalla varsinkaan koulutuksen kohdalla, kun olen vielä sivistysvaliokunnassakin jäsenenä, mutta olen hänen kanssaan siinäkin samaa mieltä, että oppositiopuolueiden edustajat täällä eivät ole esittäneet mitään sellaista, millä he kompensoisivat tämän leikkauksen. Heidän varjobudjeteistaankaan ei löydy asioita ja toimenpiteitä, mitkä pelastaisivat tämän tilanteen. Hallitus ei missään nimessä haluaisi tehdä leikkauksia, mutta niitä on kuitenkin toimitettava, koska taloustilanne on todella kurja. Kukkarossa ei ole valtiolla rahaa, eikä ole paljon tulossakaan. Palvelut eivät silloin voi pelata joka suhteessa täysipainoisesti, ja tästä tilanteesta pitää päästä eteenpäin ja katsoa tulevaisuuteen. Tämän vuoksi näitä pakollisia leikkauksia tehdään, jotta tilanne parantuisi.

Kaikki indeksijäädytykset ja indeksikorotuksia vastaavat säästöt on esitetty pysyviksi. Esitys ehdottaa, että museoihin, teattereihin ja orkestereihin kohdistetut säästöt ja vuoden 2014 indeksijäädytys muutetaan pysyviksi. Vapaan sivistystyön osalta yksikköhintoihin tehtäisiin vuoden 2016 indeksikorotusta vastaavat vähennykset. Nämä ikävät säästöehdotukset osoittavat osaltaan maamme taloudellisen tilanteen vakavuuden. Museoille, teattereille ja orkestereille maksettavat valtionosuudet alenevat yhteensä 18 miljoonaa euroa. Erityisenä huolena on nykyisten säästöjen ja jo edellisellä hallituskaudella tehtyjen säästöjen yhteisvaikutus. Opetus- ja kulttuuritoimeen liittyvien perusoikeuksien toteutumiseksi

Punkt i protokollet PR 74/2015 rd

eduskunta onkin jo vuonna 2014 hyväksynyt lausuman, joka edellyttää, että hallitus seuraa tarkoin säästöpäätösten tosiasiallisia vaikutuksia.

Ammatillisen koulutuksen säästötoimenpiteiden vaikutukset riippuvat pitkälti ammatillisen opetuksen kokonaisreformin onnistumisesta. Tarkoitus on uudistaa, ei vain säästää. Reformin toteuttamista helpottaisi huomattavasti se, että valtio luopuisi pikaisesti eräistä oppilaskiinteistöihin liittyvistä sitovista velvoitteista ja edesauttaisi luopumista epätarkoituksenmukaisista oppilaskiinteistöistä. Tämä olisi tärkeää sisällyttää normienpurkutalkoisiin. Sivistysvaliokunnan lausumaehdotus painottaakin, että hallitus selvittää mahdollisuuden poistaa ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulutuksen järjestäjien valtiolta saatujen kiinteistöjen luovutusrajoitukset ja valmistelee tarvittavat säädösmuutokset.

Arvoisa puhemies! Säästötoimenpiteet vapaan sivistystyön kentällä ovat harmillisia, sillä kansalaisopistojen kysyntä on kasvanut kantaväestön taholta ja turvapaikanhakijoiden määrien lisääntyessä. Säästöt kohottavat myös kurssimaksuja, jolloin osa kansalaisista voi joutua jättäytymään koulutuksen ulkopuolelle. Olisi tärkeää, että vapaa sivistystyö pystyisi edelleen tarjoamaan koulutusmahdollisuuksia kaikille kansalaisille.

Kulttuuritoimijoihin kohdistuvien säästöjen osalta on valitettavaa, että etenkin pienet toimijat ja kaupunkien ulkopuolella sijaitsevat teatterit ja museot joutuvat vaikeuksiin. Onkin olennaista, että alueellisesti ja paikallisesti korostetaan keinoja kulttuurilaitosten toiminnan varmistamiseksi. Niiden merkitys paikkakunnan vireyteen, identiteettiin ja veto-voimaisuuteen on keskeinen. Pienten teattereiden toiminta on tällä hetkellä kipurajoilla. Ne ovat arvokkaita työllistäjiä, mitä ei aina huomioida. Kulttuurin merkitys taloudellisesti huonoina aikoina korostuu, se on historiassa nähty jo moneen kertaan.

Tosiaan nämä säästöt ja leikkaukset ovat kipeitä, mutta toivon, että myös oppositio osallistuu rakentavaan keskusteluun. Laitetaan mietintämyssy päähän, hyvät ehdotukset oteetaan vastaan. Hallitus tekee kaiken mahdollisen, mitä näillä resursseilla tällä hetkellä voidaan. — Kiitos.

17.11 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! Minusta tuo edustaja Elomaan esitys oli ihan hyvä, ja omalta osaltani ajattelinkin heti tuoda korteni kekoon. Nyt kun tätä koko kuntatalouden tilaa tarkastellaan ja siellähän opetuksen järjestäminen on yksi iso rahakysymys, niin tältä osin kyllä se haaste on se, miten seuraavat vuodet selvitään, varsinkin kun tämä maahanmuuttajapaine kasvaa ja samaan aikaan kuitenkin resurssit ovat pikemminkin vähenemään päin.

Perusopetuksen puolella haastetta tulee myös siitä, että perusopetuksen opiskelijoiden koulua kohtaan tunnetut asenteet sekä motivaatio ovat nyt hukassa ja peruskoulun parissa yhdessä tehty parlamentaarinen työhän ei ota ollenkaan tulta alleen, eli siltä osin on sääli, että meillä on paljon ratkaistavia asioita, joita ei edes perusopetuksen laaturahoilla tai ryhmäkokorahoilla tueta. Siltä osin uskon, että meillä on paljon vielä ratkaistavaa, miten tämä peruspalveluiden osuus koulutuksen puolella voidaan saada tulevana vuosina kuntoon. Siksi minä kyllä ajattelen, että voisivatko hallituspuolueet vielä harkita yhteisöverotuoton osalta korotuksen määräaikaista jatkamista, joka oli viime hallituskaudella käytössä. 5 prosentin korotuksen jatko ei ehkä ole realismia tänä aikana, mutta voisiko pienempi olla? Olemme itse sitä myöskin esittäneet kuntatalouden tasapainottamiseksi, 2:ta prosenttia, jos voisi hallitus ainakin harkita, jos ei jopa 2,5:tä prosenttiakin. Tämä olisi varmasti yksi ihan käytännön avaus, miten sitä kuntataloutta voisi helpottaa omalta osaltaan.

Punkt i protokollet PR 74/2015 rd

Sitten, arvoisa puhemies, minä vielä kiinnittäisin huomiota ammatillisen koulutuksen asemaan. Nythän ammatillinen koulutus on paljon säästännyt, ja tämä takuukorotus, joka tälle tulevalle vuodelle on osan näitä säästöjä tuonut, aiheuttaa entistä tiukemman tilanteen siellä, ennen kuin tämä suurremontti tulee sitä seuraavana vuonna. Kyllä tämän takuukorotuksen olisi pitänyt mennä samalla tavalla kuin meni ammattikorkeakoulujenkin takuukorotus, mistä päätettiin, (Puhemies koputtaa) että se raha säilytetään ammattikorkeakouluilla. (Puhemies koputtaa) Tässä tapauksessa sitä ei nyt säilytetä ammatillisessa koulutuksessa, kun hallitus teki tällaisen valinnan.

17.13 Hanna Halmeenpää vihr: Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys indeksijäädystysten muodossa tapahtuviksi, koko koulutuskenttään — perusopetukseen, toisen asteen koulutukseen ja vapaaseen sivistystyöhön — kohdistuviksi leikkauksiksi on niin käsittämätön sitä taustaa vasten, että vielä kuluvan vuoden keväällä kaikki hallituspuolueet yksissä tuumin vakuuttivat suomalaisille, että tästä me emme leikkaa. Lähes sanattomaksi vetää.

Opetusalan ammattilaisille, opiskelijoille, oppilaille, heidän vanhemmilleen, kuntien sivistystoimen johtajille on kyllä lähes mahdotonta selittää, miten tässä näin kävi. Kun hallitus kirkkain silmin kehuu koulutuskenttäämme, ovat hallituksen leikkausesitykset samassa yhteydessä kovin kelvoton kiitos tästä maamme menestyksen avaimia käsissään pitävästä arvokkaasta, hyvin tehdystä työstä, mitä opetus- ja kulttuuritoimessa tehdään. Opetustoimelta edellytetään uudistumista — sehän on aivan oikein — mutta miten ihmeessä se tapahtuu, jos samaan aikaan viedään resurssit? Halutaan digiloikkaa, uuden valtakunnallisen opetussuunnitelman innovatiivista jalkauttamista, eteenpäin katsovaa otetta, uusia opetusmenetelmiä.

Arvoisa puhemies! Minä totean edelleen kuten vihreä eduskuntaryhmä totesi ennen vaaleja: koulu on rakennus, jossa on neljä seinää ja sisällä tulevaisuus. Tämä hallituksen esitys ei kyllä tuota tulevaisuutta kannattele kohti menestystä, päinvastoin.

Riksdagen avslutade den allmänna debatten.

Riksdagen godkände innehållet i lagförslag 1 och 2 i proposition RP 79/2015 rd enligt betänkandet. Första behandlingen av lagförslagen avslutades.